

UBEZPIECZENIA W ZARZĄDZANIU RYZYKIEM PRZEDSIĘBIORSTWA TOM 2

Zastosowania

pod redakcją

LECHA GAŚIORKOWICZA I JANA MONKIEWICZA

ISBN: 978-83-7561-062-8

format 165/235, oprawa miękka

liczba stron: 256

cena: 49,90 zł

**Patronat: PZU S.A., Geneva Association,
Gazeta Ubezpieczeniowa**

Książka jest częścią szerszego projektu wydawniczego zatytułowanego „Ubezpieczenia w zarządzaniu ryzykiem przedsiębiorstwa”, koordynowanego przez Wydział Zarządzania Politechniki Warszawskiej. Omawiamy w niej zastosowanie metody ubezpieczenia w odniesieniu do różnych rodzajów przedsiębiorstw i instytucji, poczynając od gospodarstw rolnych poprzez przedsiębiorstwa produkcyjne, usługowe, instytucje finansowe, jednostki samorządowe, organizacje niezarobkowe itd., które łącznie zakupiły w 2008 r. ponad 7 mln polis, płacąc z tego tytułu składkę w wysokości blisko 8 mld zł. Publikacja jest adresowana do wszystkich tych, którzy uczestniczą w procesie zarządzania ryzykiem w różnych podmiotach, a także do studentów kierunków związanych z finansami, ubezpieczeniami i zarządzaniem.

Ubezpieczenia stają się coraz ważniejszą częścią polskiej gospodarki, która odrabia wieloletnie zaniechania w tym zakresie. Tworząc obecnie ponad 1% PKB, dają zatrudnienie już blisko 150 tys. osób. Ich istnienie ma podstawowe znaczenie dla normalnego funkcjonowania przedsiębiorstw. Ubezpieczenia chronią m.in. ich zasoby oraz podnoszą poziom bezpieczeństwa obrotu rynkowego, tym samym wpływając na ich wartość rynkową. Efektywne użycie ubezpieczeń w programach zarządzania ryzykiem wymaga dysponowania coraz większymi umiejętnościami i kompetencjami. Wychodząc naprzeciw tym potrzebom, uruchomiliśmy serię wydawniczą po nazwą „Współczesne Ubezpieczenia”, która dostarcza m.in. specjalistycznej wiedzy niezbędnej do efektywnego wykorzystywania ubezpieczeń jako instrumentu zarządzania przedsiębiorstwem.

– Prof. dr hab. Jan Monkiewicz
Przewodniczący Komitetu Redakcyjnego serii

Spis treści

Wstęp	11
-------------	----

Rozdział 1

Ubezpieczenie wycofania produktu w działalności zakładów produkcyjnych (<i>Kazimierz Ortyński</i>)	13
1. Uwagi wstępne	13
2. Zakres obowiązków i odpowiedzialności producentów	14
3. Skala wycofywania produktów i charakter ich zagrożeń	17
4. Charakter i zakres ubezpieczenia wycofania produktu	21
4.1. Typy wycofywania produktu.....	21
4.2. Organizacja i plan wycofania produktu.....	23
4.3. Koszty wycofywania produktu	25
4.4. Warunki ubezpieczenia	26
5. Uwagi końcowe	29
Ważne terminy	30
Literatura.....	30

Rozdział 2

Ubezpieczenia zakładów przemysłowych dużego ryzyka (<i>Dariusz Gołębiewski</i>)	33
1. Ubezpieczenie jako narzędzie zarządzania ryzykiem zakładów przemysłowych	33
2. Klasyfikacja zakładów przemysłowych o potencjalnie dużym ryzyku wystąpienia awarii	35
3. Zakres ochrony ubezpieczeniowej oferowanej zakładom przemysłowym przez ubezpieczycieli	36
4. Wyzwania związane z ubezpieczaniem zakładów przemysłowych dużego ryzyka	39
5. Pochodzenie i źródła zagrożeń	42
6. Identyfikacja zdarzeń inicjujących szkodę	43

7. Identyfikacja systemów zabezpieczeń ograniczających ryzyko wystąpienia zdarzeń awaryjnych	46
8. Podział i przykładowe modele skutków awarii	49
Ważne terminy	51
Literatura.....	51

Rozdział 3

Zarządzanie ryzykiem projektów (<i>Jarosław A. Gniadek</i>)	53
Ważne terminy	81
Literatura.....	81

Rozdział 4

Ubezpieczenia dla banków (<i>Andrzej Liwacz</i>)	83
1. Wprowadzenie.....	83
2. Niespecyficzne produkty ubezpieczeniowe	85
3. Specyficzne produkty ubezpieczeniowe	88
4. Podsumowanie	101
Ważne terminy	102
Literatura.....	102

Rozdział 5

Ubezpieczenia w zarządzaniu ryzykiem przedsiębiorstwa handlowego (<i>Jacek Lisowski</i>)	103
1. Specyfika przedsiębiorstwa prowadzącego działalność handlową	103
2. Polityka kredytowa przedsiębiorstwa handlowego a cele jego działalności	104
3. Kredyt kupiecki (handlowy) jako podstawowy instrument prowadzenia działalności handlowej	106
4. Sens ekonomiczny ubezpieczeń kredytu i ich rodzaje	112
5. Charakterystyka warunków ubezpieczenia kredytu kupieckiego.....	115
5.1. Ubezpieczenie krajowego kredytu kupieckiego	115
5.2. Ubezpieczenie kontraktu (kredytu) eksportowego	123
6. Wpływ ubezpieczenia kredytu kupieckiego na sytuację ekonomiczną przedsiębiorstwa handlowego	128
7. Podsumowanie	130
Ważne terminy	131
Literatura.....	131

Rozdział 6

Ubezpieczenia zakładów usług medycznych (*Katarzyna Policha*) 135

1. Wprowadzenie.....	135
2. Organizacja systemu ochrony zdrowia w Polsce	135
3. Charakterystyka podmiotów działających w ochronie zdrowia	136
4. Zakład opieki zdrowotnej jako przedsiębiorstwo.....	138
5. Świadczenia zdrowotne jako przedmiot działalności zoz i zasady ich udzielania	140
6. Identyfikacja ryzyk występujących w działalności zoz	144
7. Rola ubezpieczeń jako metody zarządzania ryzykiem w zoz	148
8. Podsumowanie	157
Ważne terminy	157
Literatura.....	158

Rozdział 7

Ubezpieczenia przedsiębiorstw/gospodarstw rolnych

(*Monika Kaczała, Krzysztof Łyskawa*) 159

1. Specyfika zagrożeń w gospodarstwie rolnym	159
1.1. Pojęcie ryzyka w odniesieniu do podmiotu gospodarującego	159
1.2. Klasyfikacja zagrożeń producentów rolnych	163
1.3. Ubezpieczenie jako źródło finansowania strat w gospodarstwie rolnym	164
2. Analiza wybranych rozwiązań ubezpieczeniowych	167
2.1. Stosowanie rozwiązań ubezpieczeniowych w rolnictwie w Polsce	167
2.2. Ubezpieczenie upraw	173
3. Perspektywy rozwoju ubezpieczeń dla producentów rolnych	182
Ważne terminy	187
Literatura.....	187

Rozdział 8

Ubezpieczenia jednostek samorządu terytorialnego

(*Andrzej Liwacz*) 189

1. Wprowadzenie.....	189
----------------------	-----

4. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej związanej z eksploatacją jednostki.....	239
5. Instytucja awarii wspólnej	247
Ważne terminy	250
Literatura.....	250
Informacje o autorach	251

Rozdział 1

Ubezpieczenie wycofania produktu w działalności zakładów produkcyjnych

Kazimierz Ortyński

1. Uwagi wstępne

Zakres ryzyk zagrażających producentom (wytwórcom) ulega stałej ewolucji. Można wyodrębnić trzy grupy ryzyk ze względu na ich charakter oraz umiejscowienie.

W pierwszej grupie znajdują **ryzyka w siedzibie producenta** (wytwórcy), tzw. podstawowe związane z jego działalnością, w tym związane ze złośliwym działaniem osób zatrudnionych przez pracodawcę oraz wynikające z działania sił przyrody. Z bezpośrednią działalnością producenta wiążą się w szczególności ryzyka w sferze badania i rozwoju, planowania i projektowania, wytwarzania i montażu, magazynowania, zarządzania i administracji, a także odnoszące się do zasadności (jakości) instrukcji użytkowania produktów firmy. Działalność człowieka (w siedzibie wytwórcy) i sił przyrody w oddziałuje także na bezpieczeństwo ogólne, w tym finansowe firmy oraz na jej bezpośrednie otoczenie.

W drugiej grupie są **ryzyka znajdujące się poza siedzibą producenta**, zarówno spowodowane przez człowieka, jak i siły przyrody. Odnoszą się one w szczególności do zewnętrznego magazynowania (składowania), transportu (przewozu) wyrobów, półfabrykatów itp., do kooperantów, montażu, dystrybutorów, importerów czy odbiorców końcowych. Wiążą się one z zasadami zarządzania i administrowania, tzw. *maintenance* (konserwacji, utrzymania), marketingu i sprzedaży, regułami postępowania wynikającymi z instrukcji użytkowania produktu, a także z czynnikami przyrodniczymi (warunki pogodowe, sytuacja epidemiologiczna itp.).

W grupie trzeciej są **ryzyka wynikające z oddziaływania produktu u odbiorcy końcowego**. Produkt powinien być dobrej jakości i bezpieczny. Producent jest zobowiązany nie tylko do zapewnienia bezpieczeństwa produktu (na rynku i u odbiorcy końcowego), lecz również do podjęcia niezbędnych działań, aby był on bezpieczny w ciągu całego swojego tzw. cyklu życia, szczególnie w czasie użytkowania przez konsumenta.

Ryzyka z grupy trzeciej są ryzykami względnie nowymi i są następstwem z jednej strony rozszerzania przez producentów oferty podaźowej. Nastąpiło umasowienia produkcji, powstawanie coraz to nowszych i bardziej skomplikowanych produktów w następstwie postępu technologicznego i organizacyjnego, wydłużanie serii (partii) produkowanych wyrobów oraz wprowadzanie do obrotu miliardów produktów, a zarazem ograniczenie nadzoru nad kontrolą ich jakości, która stawała się coraz rzadsza i wybiórcza. W efekcie na rynek mogły trafić produkty wadliwe i niebezpieczne. Dodatkowo szeroko rozbudowana sieć dystrybucji produktów, spowodowała, że stała się ona nieprzejrzysta szczególnie dla konsumenta¹.

Z drugiej strony działania ruchów konsumenckich najpierw w USA, następnie w Europie i innych regionach świata stanowiły silną presję na ustawodawców w celu zmodyfikowania prawa, w taki sposób, aby producenci (dystrybutorzy, importerzy) ponosili odpowiedzialność za właściwy standard jakości i bezpieczeństwo produktów oraz była zapewniona szczególna ochrona konsumentów. Nowe prawodawstwo konsumenckie stało się źródłem nowych ryzyk dla producentów.

Występowanie ryzyk w działalności przedsiębiorcy wymaga od niego stosowania właściwego systemu² zarządzania tymi ryzykami, będącego jednym z najistotniejszych warunków prowadzenia racjonalnej działalności gospodarczej.

Istotną częścią składową procesu zarządzania ryzykami są ubezpieczenia. Ubezpieczyciele oferują szeroki i często indywidualizowany zakres pokrycia ubezpieczeniowego dla przedsiębiorców³.

2. Zakres obowiązków i odpowiedzialności producentów

Podstawowe znaczenie dla zapewnienia bezpieczeństwa produktów w Polsce i w innych krajach Unii Europejskiej miało wdrożenie postanowień Dyrektywy 2001/95/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 3 grudnia 2001 r. w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów⁴, które weszły w życie po przystąpieniu Polski do UE.

¹ Por. np. A. Gawroński, *Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej za produkt*, w: *Ubezpieczenia w gospodarce rynkowej*, A. Wąsiewicz (red.), tom 2, Branta, Bydgoszcz 1994, s. 62 i nast.

² Szerzej zob. np. K. Jajuga (red.), *Zarządzanie ryzykiem*, WN PWN, Warszawa 2007, s. 26 i nast.

³ Szerzej zob. np. L. Gąsiorkiewicz, R. Micyk, *Ubezpieczenia przemysłowe*, w: *Podstawy ubezpieczeń*, J. Monkiewicz (red.), tom II, Poltext, Warszawa 2001, s. 179 i nast.

⁴ Por. Ustawa z dnia 12 grudnia 2003 r. o ogólnym bezpieczeństwie produktów (Dz. U. Nr 229, poz. 2275 oraz z 2007 r. Nr 35, poz. 215) wraz aktami wykonawczymi, a w szczególności: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 października 2007 r. zmieniające rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 kwietnia 2004 r. w sprawie bezpieczeństwa i znakowania produktów włókienniczych (Dz. U z 2007 r., Nr 192, poz. 1384); Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 kwietnia 2007 r. w sprawie wprowadzenia

Ustawa wdrażająca powyższą Dyrektywę istotnie poszerza odpowiedzialność producenta⁵ (importera, dystrybutora) za produkt. Odpowiedzialność ta odnosi się do wszystkich dostawców (producentów lub ich przedstawicieli) w łańcuchu produkcyjnym i dystrybucyjnym, w tym importerów, detalistów, projektantów i producentów komponentów, a także dostarczających produkt w ramach częściowej usługi np. firm wynajmujących samochody.

Producent może wprowadzać na rynek produkty wyłącznie bezpieczne. **Produktem bezpiecznym** jest produkt (dobro finalne), który w zwykłych lub w innych określonych warunkach jego używania nie stwarza żadnego zagrożenia lub stwarza znikome zagrożenie dla konsumentów. Domniemywa się, że produkt zgodny z normami zharmonizowanymi jest produktem bezpiecznym⁶. Ponadto produkt powinien spełniać:

- wymogi Polskich Norm,
- zalecenia Komisji Europejskiej określające wskazówki, co do oceny bezpieczeństwa produktu,
- obowiązujące w danym sektorze zasady dobrej praktyki odnoszące się do bezpieczeństwa produktów,
- wymagania aktualnego stanu wiedzy i techniki,
- uzasadnione oczekiwania konsumentów, co do bezpieczeństwa produktu.

W zakresie prowadzonej działalności producent ma obowiązek dostarczać konsumentom informacje na terenie Polski w języku polskim, które umożliwią im:

- 1) ocenę zagrożeń związanych z produktem w czasie zwykłego lub możliwego do przewidzenia okresu jego używania, jeżeli takie zagrożenia nie są, przy braku odpowiedniego ostrzeżenia, natychmiast zauważalne;
- 2) przeciwdziałanie tym zagrożeniom.

---

dzenia środków przewidzianych przepisami o ogólnym bezpieczeństwie produktów w odniesieniu do zapalniczek (Dz. U. Nr 77, poz. 515); Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 kwietnia 2005 r. w sprawie wzoru powiadomienia o produkcie, który nie jest bezpieczny (Dz. U. Nr 80, poz. 694); Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobu działania krajowego systemu monitorowania wypadków konsumenckich (Dz. U. Nr 104, poz. 1100); Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 kwietnia 2004 r. w sprawie szczegółowego sposobu prowadzenia rejestru produktów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 87, poz. 814); Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 kwietnia 2004 r. w sprawie bezpieczeństwa i znakowania produktów włókienniczych (Dz. U. Nr 81, poz. 743 ze zm.); Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 kwietnia 2004 r. w sprawie dodatkowych wymagań dotyczących bezpieczeństwa i znakowania produktów, które stwarzają zagrożenie dla konsumentów przez to, że ich wygląd wskazuje na inne niż rzeczywiste przeznaczenie (Dz. U. Nr 71, poz. 644).

⁵ Producenta określa się jako przedsiębiorcę prowadzącego na terytorium Polski lub w Unii Europejskiej działalność polegającą na wytwarzaniu produktu albo każdą inną osobę, która występuje jako wytwórcza, umieszczając na produkcie bądź do niego dołączając swoje nazwisko, nazwę, znak towarowy bądź inne odróżniające oznaczenie, a także osobę, która naprawia lub regeneruje produkt

⁶ Por. art. 6 Ustawy z dnia 12 grudnia 2003 r. o ogólnym bezpieczeństwie produktów, jw.

Stworzone zostały dosyć rygorystyczne wymogi w zakresie **wycofywania produktu niebezpiecznego z rynku**. Producent ma obowiązek w celu uniknięcia zagrożeń stwarzanych przez produkt – o ile jest to niezbędne – wycofania go z rynku oraz właściwego i skutecznego ostrzeżenia konsumentów lub wycofania produktu od konsumentów. Wycofanie produktu z rynku polega na odebraniu przez producenta wszystkich egzemplarzy produktu od dystrybutorów oraz zakazaniu prezentowania i oferowania przez dystrybutorów takiego produktu konsumentom.

Wycofanie produktu może nastąpić z własnej inicjatywy producenta lub w następstwie decyzji wydanej przez organ nadzoru (Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów) po wdrożeniu postępowania w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktu. Nakazanie wycofania produktu od konsumentów i jego zniszczenie może nastąpić, jeśli inne działania byłyby niewystarczające dla zapobieżenia poważnym zagrożeniom powodowanym przez produkt (oznakowanie symbolem ostrzegawczym lub podanie informacji o zagrożeniu, ostrzeżenie konsumentów poprzez media, wyeliminowanie zagrożenia).

W przypadku wycofania produktu konsumentowi przysługuje roszczenie o odkupienie produktu, a przedsiębiorca musi go odkupić za kwotę, za jaką produkt został nabyty, bez względu na stopień jego zużycia. Konsument posiadający dowód zakupu może wystąpić z takim roszczeniem do dystrybutora, u którego wyrób zakupił, a w przypadku, gdy takiego dowodu nie posiada – bezpośrednio do producenta.

Do **rejestru produktów niebezpiecznych** jest wpisywany produkt wycofywany bądź stanowiący zagrożenie dla określonych kategorii konsumentów. Równocześnie istnieje obowiązek powiadomienia konsumentów o tym produkcie. Na producentach (dystrybutorach) ciążyą zwiększone wymagania sprawozdawczości odnoszącej się do produktów już obecnych na rynku oraz stanowiących zagrożenie dla konsumentów.

Producent (dystrybutor) po uzyskaniu informacji, że produkt nie jest bezpieczny ma obowiązek powiadomić o tym organ nadzoru, ze szczegółową informacją o produkcie lub partii produktów, stopniu zagrożenia stwarzanego przez produkt, przebiegu obrotu produktem i podjętych działaniach zapobiegawczych. Producenci (dystrybutorzy) niedokonujący takich powiadomień podlegają surowym karom.

Zachęcamy do lektury!